Van de Redactie

Integriteit

door Marcel Wissenburg

Het heeft geen zin te verbloemen dat de VVD de laatste jaren veel meer dan enige andere politieke partij met integriteitsproblemen – laten we ze ook maar eerlijk schandalen noemen – te kampen heeft. Daar heeft een vooruitstrevend integriteitsbeleid niets aan kunnen veranderen. Een onderzoekscommissie loopt noodzakelijkerwijs achter de feiten aan, en verklaringen, eden of beloften maken hooguit indruk op wie sowieso al van goede wil was.

Schandalen voorkomen vereist (ten minste en in ieder geval) selectie aan de poort, al was het maar omdat zelfs wie van goede wil is, lang niet altijd voldoende afstand kan nemen van de eigen biografie om nuchter en onpartijdig in te schatten hoeveel lijken er uit de kast kunnen vallen.

Recent riep partijgenoot Clemens Cornielje, Commissaris des Konings in Gelre, terecht alle lokale partijen op om bij de selectie van kandidaat-raadsleden voor de verkiezingen in 2018 extra alert te zijn op pogingen stromannen van criminelen de raad in te smokkelen. Dat is wijs advies – en de VVD kan er twee vliegen in één klap mee slaan: kandidaten kunnen én worden gecontroleerd op hun connecties met lokale drugsmaffia, motorbendes en andere dubieuze private initiatieven, én op een verleden dat schandalen bevat of voorspelt. Nu de afdelingen zó groot zijn geworden dat ons ons niet langer kent, is het ook niet langer gênant maar juist gepast kandidaat-raadsleden te vragen met de billen bloot te gaan.

En als we dan toch bezig zijn: in het selectieproces kunnen gelijk ook tests zoals de Vrij Nederland #magdat? politiek-juridische quiz uit 2017 worden meegenomen (ik beken: ik zakte glansrijk...) of een psychologische test zoals door Jan-Willem van Kleef en Hans van Wijngaarden in Binnenlands Bestuur (25-3-2015) voorgesteld.

Selectie aan de poort mag noodzakelijk zijn, voldoende is het niet. In een hoofdstuk over bestuurlijke verantwoordelijkheid in een studie voor de Teldersstichting uit 2014 (Liberale verantwoordelijkheid: individuele, economische en democratische plichten) mocht ik de oorzaken van integriteitschandalen verkennen. Het zijn er veel – van hebzucht via arrogantie en domheid tot generositeit en hulpvaardigheid.

De belangrijkste is echter de kloof tussen de moraal van de private en de publieke sector. Wat in de ene sfeer verstandig handelen heet, is in de andere soms absoluut laakbaar. Om een klassieke driedeling uit de ethiek te gebruiken: de publieke sfeer kent andere standaarden voor doelen (niet winst maar dienstbaarheid, niet eigenbelang maar algemeen belang, niet wat de klant wil maar wat de burger nodig heeft), andere standaarden voor middelen (naast efficiëntie en effectiviteit ook intrinsieke moraliteit), en ten slotte een andere attitude (andere intenties en andere deugden).

> "... niet winst maar dienstbaarheid, niet eigenbelang maar algemeen belang, niet wat de klant wil maar wat de burger nodig heeft ..."

Nu zijn politieke partijen in de laatste kwart tot halve eeuw ingrijpend geëvolueerd. Meer en meer bestuurders en (vooral) volksvertegenwoordigers stammen niet langer uit de gegoede burgerij met vier, vijf eeuwen bestuurlijke ervaring en de bijpassende moraal. Wie niet is gepokt en gemazeld in die klassieke publieke moraal moet zich bijscholen. Maar het aanleren van een andere moraal, en zeker het aanleren van een andere attitude, andere deugden, is geen kwestie van het eenmalig leren opdreunen van feitjes of het aanleren van trucjes.

'You can fool some of the people' enzovoort, maar onderschat de burger niet: onoprechtheid wordt feilloos gesignaleerd en afgestraft. De publieke moraal aanleren vraagt een éducation permanente. En dus ook permanente waakzaamheid – niet in de vorm van georganiseerd wantrouwen maar in die van 'peer pressure' en vriendschap. Vrienden durven elkaar immers de waarheid te zeggen, hoe pijnlijk die soms ook is.

Prof. dr. M.L.J. (Marcel) Wissenburg is hoogleraar Politieke Theorie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en hoofdredacteur van *Liberale Reflectie(s)*.

In Memoriam | André Szász (1932-2017)

Monetair diplomaat met oog voor het menselijke

door Jan Middendorp

André Szász was gedurende de tweede helft van de vorige eeuw Nederlands belangrijkste monetair diplomaat. Naast een scherp oog voor internationale politiek en economie had hij oog voor de ander, de mens. Wie was hij, André Szász, die op 2 januari 2017 op vierentachtig-jarige leeftijd overleed?

Szász werd 28 maart 1932 geboren in Yogyakarta in Nederlands-Indië. Zijn Hongaarse ouders waren na de ineenstorting van de Donaumonarchie in 1918 naar Nederlands-Indië geëmigreerd. Na de Tweede Wereldoorlog kwam het gezin, dat nog één broer telde, naar Nederland en ging zoon André in de jaren vijftig economische wetenschappen studeren. Op de economische faculteit in Amsterdam volgde hij onder meer college bij P. Hennipman en G.M. Verrijn Stuart. Laatstgenoemde was als hoogleraar staathuishoudkunde – in het bijzonder de leer van het bankwezen en van de internationale economische betrekkingen – en tevens als voorzitter van de SER, een grote inspiratiebron voor Szász.

In 1960 trad hij in dienst bij De Nederlandsche Bank (DNB). Dat was 'niet zómaar een baantje' (Van Straaten 1993). Hij trad toe tot de wereld van president Marius Holtrop die de Bank sinds 1946 leidde en er een uniek analysekader voor het Nederlandse monetaire beleid had opgebouwd (Fase 2000). Szász begon als hoofdbeambte op de Studiedienst. Later werd de afdeling Internationale Zaken van de Studiedienst afgesplitst en werd Szász chef van deze afdeling. Al snel voegde D.H. Boot zich bij hem. Het was de start van een jarenlange samenwerking bij de Bank en een levenslange vriendschap.

Szász' belangstelling betrof niet de pure wetenschap. Hij was wat in de Angelsaksische wereld een 'pracademic' genoemd wordt. Een combinatie van een 'practitioner' en een 'academic' (Posner 2000). Theorie was slechts een deel van de gereedschapskist waarmee hij greep probeerde te krijgen op de weerbarstige monetaire wereld, die gaandeweg zijn carrière steeds internationaler werd. Szász trad ver buiten de grenzen